

- об'єм матеріалу, який дитина запам'ятовує, багато в чому визначається емоційним ставленням до предмету чи явища;
- дітям було доволі складно зосереджуватися на одноманітній та не надто цікавій для них діяльності і навпаки - під час розглядання малюнків їхня увага була доволі стійкою;
- запам'ятовування слів, що не пов'язані між собою, також не дуже зацікавило дітей, проте слова, що мали для них певний емоційний контекст, вони добре запам'ятовували та охоче відтворювали;
- найбільш емоційно забарвленим матеріалом для дітей були малюнки, а найменш цікавим - ряди цифр. Отримані результати могли бути зумовлені специфікою діяльності дітей дошкільного віку – адже на цьому етапі свого розвитку діти значно рідше оперують цифрами, ніж словами;
- у кількох випадках діти демонструють кращі результати при проведенні методик, що ґрунтуються на зоровому сприйнятті, а в деяких навпаки - при слуховому сприйнятті завдання. Це може свідчити про домінуючий тип сприймання, що в свою чергу визначає особливості розвитку пам'яті;
- у деяких дітей спостерігається нестійкість уваги. Необхідно за допомогою спеціальних вправ та занять допомогти дітям подолати ці труднощі;

Результати дослідження психологічних особливостей пам'яті у п'ятирічному віці дають змогу виявити категорію дітей із низьким та середнім рівнем розвитку пам'яті, скоригувати підготовку дітей до школи для посилення ефективності навчання та більш гармонійного розвитку дитини. Забезпечити своєчасну психокорекційну роботу по стимулюванню розвитку пам'яті як пізнавального процесу, необхідного для забезпечення успішності навчання школяра.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальперин П. Я. Методы обучения и умственное развитие / П. Я. Гальперин. – М.: МГУ, 1985. – 45 с.
2. Касвінов С. Г. Структура стадії та типи фаз розвитку дитини. // Вісник національного університету ім. В. Н. Каразіна. Психологія. – Харків, 2003. – С. 139-145.
3. Развитие логической памяти у детей: коллективная монография / Под. Ред. А. А. Смирнова. – М., 1976. – 255 с.
4. Рубинштейн С. Л. Память // Психология памяти / Под. Ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М., 1998. – 816с.
5. Шевченко М. Психологічні малюнкові тести для дітей та дорослих / М. Шевченко. – К.: У-Факторія; М.: АСТ МОСКВА; Володимир: ВКТ, 2009. – 128 с.

Піговський М.

Науковий керівник - доц. Петришин Л. Й.

НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ПРОТИПРАВНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ У ЗАКЛАДАХ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ

Профілактика протиправної поведінки неповнолітніх та їх соціальна реабілітація, схильних до девіантної поведінки, які перебувають у закладах інтернатного типу, потребують спільних дій правоохоронних органів, установ системи народної освіти, інститутів соціального захисту і соціальної роботи. Протиправна поведінка - така поведінка особистості, яка порушує встановлені суспільством та закріплені в нормативних документах юридичні норми і об'єктивно наносить шкоду окремим людям, спільнотам, установам, суспільству в цілому. Поняття «протиправна поведінка» поєднує в собі злочинну поведінку, яка зводиться до порушення кримінального (карного) законодавства, і делінквентну - порушення пекарних юридичних норм. Окрім того протиправна поведінка є наслідком неспроможності окремої людини знайти дозволений юридичними нормами спосіб задоволення власних потреб. Причини протиправної поведінки слід шукати в соціальних умовах існування людини і особливостях її особистості, перш за все, її мотиваційної сфери, ціннісних орієнтаціях, особливостях емоційно-вольової сфери. Соціальні проблеми, з одного боку, породжують складні життєві ситуації, при вирішенні яких людина порушує правові норми, з іншого - впливають на формування особистості людини.

Серед соціальних чинників проявів протиправної поведінки можна виділити: загострення соціальних проблем (зниження рівня життя, проблеми зайнятості і працевлаштування, забезпечення житлом тощо); неефективну роботу соціально-культурної сфери, обмежені можливості для змістовного проведення дозвілля; неефективне законодавство; недоліки в роботі правоохоронних органів; кризу системи народної освіти; низький рівень правової, педагогічної культури населення; криміналізацію культури; поширення зловживання алкоголем, наркотичними речовинами; недостатній рівень соціального захисту населення, брак можливостей отримати соціально-психологічну допомогу тощо [1; 2; 3].

Формуванню схильності до протиправної поведінки сприяють виховання за умов криміногенного середовища, в проблемних і кризових сім'ях, відсутність індивідуального підходу до проблемної дитини в навчально-виховних закладах, вплив асоціальних груп [79; 62].

Особистість неповнолітнього у школі інтернаті, схильного до свідомих проявів протиправної поведінки, як правило, характеризується: мотивацією, що передбачає антигромадський засіб задоволення потреб або аномальні потреби; ціннісними орієнтаціями, які допускають порушення норм права та моралі; особливостями інтелекту та емоційно-вольової сфери, що ускладнюють оцінку ситуацій та вибір правомірних засобів поведінки, утримання від асоціальних дій, протистояння тиску оточуючих [1; 4].

Мотивами проявів протиправної поведінки неповнолітніх у закладах інтернатного типу можуть бути: безпосереднє досягнення умов, необхідних для існування, самоствердження (на соціальному, соціально-психологічному, індивідуальному рівні), страх перед можливою агресією, небезпекою, перенесення агресії на іншу особу, бажання отримати гострі відчуття (ігрова мотивація). Протиправна поведінка може слугувати безпосередньому задоволенню потреби, ліквідації перешкод на шляху задоволення потреб, здійсненню більш віддалених життєвих планів, вирішенню особистісних конфліктів [3].

Соціальна педагогіка щодо профілактики проявів протиправної поведінки в закладах інтернатного типу має за мету запобігання розповсюдженню правопорушень як соціального явища, їх негативним наслідкам; запобігання формуванню схильності до протиправної поведінки, створення умов для уникнення протиправних дій кожною людиною; створення умов для повернення до нормального життя осіб, схильних до протиправної поведінки.

Серед напрямків профілактичної роботи в закладах інтернатного типу можемо виділити:

- правову освіту, розповсюдження інформації щодо правових можливостей подолання проблем (лекції, кіно, відеолекторії, освітні програми, матеріали в засобах масової інформації, «навчання на рівних»);
- надання консультативної допомоги у вирішенні проблем (консультації юриста, психолога, лікаря, педагога, поради в засобах масової інформації, телефонне консультування);
- надання кризової соціально-педагогічної, психологічної допомоги (кризові стаціонари, служби «Телефон довіри» тощо);
- соціально-педагогічну допомогу сім'ям з обмеженими педагогічними ресурсами, сім'ям з проблемними дітьми (сімейне консультування і психотерапія, соціальний захист і представництво інтересів сімей);
- соціальний захист і реабілітацію дітей з девіантних сімей (консультування, кризове втручання, позбавлення або обмеження батьківських прав);
- сприяння зайнятості населення, особливо представників соціально-вразливих груп та груп ризику (центри зайнятості і працевлаштування, громадські роботи);
- створення умов для змістовного проведення дозвілля (творчі гуртки та студії, спортивні секції, дозвільні заходи, конкурси, вуличні ігрові майданчики);
- соціальну підтримку проявів позитивної соціальної активності (підтримка діяльності іромадських організацій, груп соціальної дії, волонтерської роботи);
- профілактику наркоманії та алкоголізму. Профілактика правопорушень вимагає спільних координованих дій установ державного і місцевого управління, правоохоронних органів, установ соціального захисту, освіти, культури, громадських організацій [7; 8].

У той же час педагогічна практика показує, що перебуваючи у закладах інтернатного типу, деякі неповнолітні допускають такі прояви протиправної поведінки, які ніяк не можна пояснити їх віковими особливостями. Тут ми маємо справу з недоліками або серйозними прорахунками правової освіти та виховання особистості в період її раннього і дошкільного віку, результати яких стають особливо помітні у школі. У одних випадках це недостатньо виражені відхилення в одному або навіть декількох видах стосунків. Наприклад, недовірливе, недоброзичливе відношення до дорослих, сформоване у дитини в сім'ї, обов'язково в тій або іншій формі виявляється і по відношенню до вчителя, до його завдань і вказівок; а негативне відношення до фізичної і розумової праці найчастіше стає вихідною причиною неуспішності і недисциплінованості неповнолітнього підлітка.

Загалом, правова освіта та виховання в закладах інтернатного типу повинні стати одним із магістральних напрямів у роботі вчителів, вихователів, працівників. При цьому (щодо профілактики протиправної поведінки неповнолітніх) їхня робота має базуватися на правових нормах, принципах гуманізму та демократизму. З метою ефективного розв'язання даної проблеми необхідно застосовувати комплексну систему, що поєднує в собі оптимальний вибір змісту, форм, методів, принципів, шляхів та засобів її реалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. Навчальний посібник - К. ; Центр навчальної літератури, 2003.-134 с.
2. Вегров Н. І, Профілактика правопорушень серед молоді. - М, 1986.-268 с.
3. Запорожан І. І". Педагогічні основи правовихосної роботи з молодшими школярами: Автореф. дис. ... канд. пея.н. І Тернопільський держ. пед. ін.-т ім. В. Гнапока -Тернопіль, 2002. -С.1-5,
4. Рабінович П.М. Правопорушення // Міжнародна поліцейська енциклопедія / Відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. -К.. Концерн «Видавничий Дім Ін. Юре.», 2003. -Т.1. -152 с.
5. Соціальна робота з дітьми та молоддю: проблеми, пошуки, перспективи /У За заг. редакцією Пінчук І. М., Толстоухової С. В. - К.: УДЦССМ, 2000 р. Випуск 1. - 276 с.
6. Соціальна робота з молоддю в Україні (Збірник інформаційно-методичних матеріалів) -К. Столиця, 2003. -203 с.
7. Соціально-психологічні, шціатньо-педагогічні і івдивідуально-особові проблеми профілактики правопорушень неповнолітніх' Під. Ред. В. Ф. Пирожкова і ін. - М., 1980. -134 с.

8. Характеристика злочинів загальнокримінальної спрямованості, скоєних окремими категоріями осіб // Департамент зв'язків з громадськістю МВС України. -Режим доступу: Бйр: /Міл-уу.гпуз.бїпГо. ѳоу.иа/ оїїсіа1/2008/20/02.

Носатий О.

Науковий керівник - доц. Чорна І.М.

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ ВІД РОЛЬОВИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР

В сучасному світі стає очевидним, що комп'ютер та комп'ютерні технології міцно посіли своє місце, полегшуючи життя людей найширшого вікового діапазону. Комп'ютери є сьогодні в більшості сучасних квартир і нам вже важко уявити собі, як обходитись без цих електронних помічників - вчитися, працювати, розважатися. Миттєва передача даних і пошук потрібної інформації, підтримка зв'язку з друзями, покупки, музика, кіно і багато іншого - все це досягнення сучасній технологій, якими із задоволенням користується людство. Безсумнівним є той факт, що розвиток інформаційних технологій є одним із найпотужніших двигунів сучасної машини прогресу. Однак активне застосування комп'ютерів в повсякденному житті поряд з позитивними моментами, обумовило появу явища комп'ютерної залежності. Суперечки про користь і шкоду комп'ютера, а, точніше, вже про роль хай-тек революції в житті не тільки дорослих, але й дітей, ведуться на всіх соціальних рівнях [1;3;5].

Комп'ютерна залежність - різновид психічної залежності, що розповсюджується в Україні протягом останніх двадцяти років. Незважаючи на існування різних поглядів стосовно чинників формування залежності від комп'ютера та Інтернету, більшість авторів схильні виділяти підвищене захоплення комп'ютерною ігровою діяльністю у дитячому та юнацькому віці.

Проблему комп'ютерної залежності досліджують психологи, лікарі, педагоги, соціолога. Серед закордонних досліджень зазначеної проблеми особливе місце займають роботи К. >іні, М. Гріффітеа, А. Голдберга, Р. Девіса, Дж. Грохола, Д. Грінфілда, К. Суррата, Дж. Морейхен-Мартіна, П. Шумахера, Ч Чу та інших.

У вітчизняній психології феномен комп'ютерної залежності став предметом вивчення тільки в останні десятиліття. В дослідженнях, присвячених негативному впливу комп'ютерних ігор, головна увага зосереджена на пошуках причин ігрової комп'ютерної залежності (Ю.В. Фомічова, О.Г. Шмельов, І.В. Бурмістров), факторів особистісної схильності до ігрової комп'ютерної залежності (О.М.Арестова, Л.М.Бабанін, Ю.Д.Бабаєва, О.В.Худяков та ін), а також наслідків ігрової комп'ютерної залежності індивіда (І.В.Бурлаков, М.С.Іванов, О.К.Тихоміров, Г.М.Авілов та ін). В деяких роботах описуються симптоми ігрової залежності, досліджується вірогідність переростання захопленості комп'ютерними іграми в залежність або адикцію (О.Ю.Єгоров, О.О.Репринцева, І.М.Чорна, М.М.Чорний) [1;2;3;4;5;6;7]. Об'єкт дослідження: феномен психологічної залежності від рольових комп'ютерних ігор. Предмет: соціально-психологічні чинники розвитку психологічної залежності від рольових комп'ютерних ігор дітей підліткового віку.

Мета дослідження: проаналізувати соціально-психологічні чинники розвитку психологічної залежності підлітків від рольових комп'ютерних ігор.

Нами було проведено дослідження бази загальноосвітніх шкіл м. Тернополя, метою якого було виявити особливості психологічної залежності дітей підліткового віку від комп'ютерних ігор та встановлення домінуючої ігрової мотивації. Для дослідження було використано авторську анкету І.Чорної, М.Чорного «Самоаналіз ставлення до комп'ютерних ігор дітей підліткового віку»[7]. Обсяг вибірки 107 респондентів (учні 9-11 класів). В результаті констатувального експерименту встановлено: 80% респондент грають в комп'ютерні ігри, тоді як лише 20% стверджують, що ні. 46,1% грають в ігри жаків.40,4% обирають стрілялки. 36,5% бійки.

35,6% стратегії. 33,6% респондентів віддають перевагу іграм типу симулятори (імітація процесу певного виду діяльності). 27% обирають дійові ігри (насилство, стрілянина, ненормативна лексика). 24% квести (вирішення розумових задач). 13,5% обирають рольові ігри. 6,7% - головоломки, картонні ігри. 5,8% тактичні.85,6% респондентів вибирають комп'ютерні ігри як «спосіб проведення вільного часу. 40,4% грають для того, щоб «набити фраги (набрати багато балів за вбивства)». 38,5% зацікавились тим, що «без зайвих зусиль стаєш тим, ким хочеш бути». 37,5% вибирають комп'ютерні ігри тому, що там «можна робити все, що захочеш». 36,5% - «не несеш відповідальності за те, що накоїв». 35,6% - «можливість розробляти власну стратегію дій». 34,6% оіримувеш «можливість мати перевагу над іншими гравцями (чітерство)». 33,6% «можливість командної гри» і стільки ж можливість «руйнувати». 30,7% вибирають комп'ютерні ігри тому, що в них «можна бути ким завгодно». 27% за «погратися, не виходячи із дому». 26,9% за «можливість познайомитися із гравцями з інших країн». Підлітки, які віддають перевагу можливості «погратися, не виходячи із дому» відрізняються або ж раціональним мисленням (отримати результат за короткий проміжок часу і затративши менше зусиль), або ж у них недостатньо розвинуті комунікативні здібності і тому вони уникають живого спілкування. 26% обирають комп'ютерну фу тому, що в ній можна «вбивати безкарно», це підлітки, у яких є потенційний, або ж уже сформований нахил до агресивної поведінки. 25% «Здобувати досягнення», часто дуже сумнівні в сенсі загальнолюдських цінностей, як правило, це ті підлітки, які у реальному житті не відрізняються особливими досягненнями. 20% грають в комп'ютерні ігри з метою хоча б віртуально щось створювати, «конструювати». Стільки ж грає, бо в іра дає можливість «отримати другий шанс», що в реальному житті практично не буває. 15,4% «Можливість самоствердження», якого, зазвичай, не можуть досягнути у реальному житті, стільки ж «Можливість прокачуватися (розвивати віртуального персонажа)» оскільки в силі/ різних обставин не займаються власним саморозвитком. Грають заради можливості